

Research article

The application of the self-efficacy theory for behavioral modification on gingivitis protection for students at grade 5 of primary school, Mongcan Sub-District, Rasisalai District, Sisaket Province

Kunlachart Watanavong Valuvanaluk

Health System Management, Faculty
of Public Health, Mahasarakham
University, Mahasarakham Province

Niruwan Turnbull

Faculty of Public Health,
Mahasarakham University,
Mahasarakham Province

Pravi Ampan

Provincial Health Office,
Sisaket Province

Abstract

This quasi-experimental study aimed to investigate the application of the theory for protection against gingivitis for students in grade 5 at a primary school, Mongcan Sub-District, Rasisalai District, Sisaket Province. The study consisted of 68 students, who were separated into two groups: the experimental group consisted of 36 students while the comparison group was 32 students. The experimental group was set up the Dental Health Education Program, which included teaching the prevention of gingivitis, observation, and demonstration. A questionnaire was employed to collect the data as well as a plaque index measurement form, establishing the before and after experimental periods. The statistics were analyzed for descriptive data, also the Paired Sample t-test and Independent Sample t-test were applied for the comparative data analysis.

The results and findings revealed that after the trial, a) knowledge about gingivitis was at a high level 69.40% b) the score for self-efficacy was high at 69.40% c) the score for the expectation of good results was moderate 58.30% d) the score was high for the prevention of gum disease 72.20% e) awareness that plaque should be kept to a low level was 100.00 %. After the program was implemented the experimental group had increased their mean score of knowledge for the prevention of gingivitis, the self-efficacy outcome, and the expectation behavior, also the scores were significantly higher than the comparison group at a level of 0.05 (P-value <0.001). It was also found that the mean score of the awareness of dental plaque of

the experimental group was significantly low after being involved in the implementation program, this was also lower than the comparison group at a level of 0.05 (P-Value <0.001). In conclusion, this program should be introduced to all healthcare areas to encourage people, especially young students, who can generate their own self-efficiency outcome for preventing and solving dental care problems in Thailand.

Key words : self – efficacy theory, gingivitis protection

ผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ

กุลชาติ วัฒนวงศ์ เวฬุณารักษ์

นิสิตปริญญาโท

สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม

นิรุวรรณ เทรินโบล

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ประวี อัมพันธุ์

สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ ประชากรที่ศึกษา 68 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 32 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมทันตสุขภาพ ด้วยการบรรยายประกอบสไลด์ เสนอตัวแบบ สาธิต และฝึกปฏิบัติ การแสดงบทบาทสมมติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามและแบบบันทึกปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานในการเปรียบเทียบ คือ Paired Sample t-test และ Independent Sample t-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลอง ความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ มีคะแนนในระดับสูง (ร้อยละ 69.40) การรับรู้ความสามารถตนเอง มีคะแนนอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 69.40) ความคาดหวังในผลดี มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 58.30) การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ มีคะแนนอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 72.20) ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 100.00) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลดี การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (P-Value <0.001) นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงมากกว่าก่อนการทดลอง และลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (P-Value <0.001)

ผลจากการศึกษาครั้งนี้มีผลทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนด้านความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลดี และการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบเพิ่มมากขึ้น จึงควรมีการกระตุ้นให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้กลวิธีในการดำเนินดังกล่าว โดยใช้รูปแบบวิธีการที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความสามารถของตนเองให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนใน

การดูแลสุขภาพช่องปาก ตลอดจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางทันตสุขภาพที่ดีขึ้น และยั่งยืนในรายบุคคลต่อไป

คำสำคัญ : ความสามารถตนเอง, การป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

บทนำ

ปัญหาด้านทันตสุขภาพเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่องปาก ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคเหงือกอักเสบ สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคดังกล่าวคือการขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก การทำความสะอาดช่องปากไม่ถูกต้อง¹ จากการประมวลสถานการณ์ปัญหาสุขภาพช่องปากในเด็กก่อนวันเรียน แนวโน้มสถานการณ์โรคเหงือกอักเสบ 6-15 ปี ในปัจจุบัน สถานการณ์โรคเหงือกอักเสบมีแนวโน้มของปัญหาสูงขึ้น กล่าวคือ เด็กวัยเรียนกว่าร้อยละ 80 พบภาวะเหงือกอักเสบในทุกพื้นที่² จากรายงานการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2549-2550 ได้ประเมินสภาวะปริทันต์ทำการสำรวจในกลุ่มอายุ 12 ปีโดยใช้ดัชนี CPI (Community Periodontal Index) จากการสำรวจสภาวะปริทันต์ในเด็กและเยาวชน พบว่า ในกลุ่มอายุ 12 ปี เมื่อวัดด้วยดัชนี CPI พบสภาวะปริทันต์ในกลุ่มเด็กอายุ 12 ปี มีปัญหาสภาวะปริทันต์ในเด็กวัยเรียนและเยาวชน คือ การมีเหงือกอักเสบ และการมีหินน้ำลาย พบว่ามีเด็กอายุ 12 ปีเพียงร้อยละ 18.00 ที่มีเหงือกปกติ ในขณะที่ร้อยละ 58.94 ของเด็กอายุ 12 ปีมีเหงือกอักเสบ เฉลี่ย 2.94 ส่วน (sextant) ทั้งนี้ร้อยละ 35.74 จะมีหินน้ำลายร่วมด้วย และร้อยละ 22.36 มีหินน้ำลายในช่องปากโดยไม่มีการอักเสบของเหงือก อย่างไรก็ตามเด็กเหล่านี้มีโอกาสที่จะพัฒนาเกิดเป็นเหงือกอักเสบได้³ จากรายงานการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2537 ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2544 และครั้งที่ 6 พ.ศ. 2550 โดยกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

กระทรวงสาธารณสุข สภาวะปริทันต์ในกลุ่มเด็กอายุ 12 ปี พบมีเหงือกอักเสบและหินน้ำลายเป็นร้อยละ 75.30, 76.90 และ 81.80 ตามลำดับ² จากรายงานการตรวจสภาวะช่องปากพบว่า โรงเรียนที่มีปัญหาโรคเหงือกอักเสบ และเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนบ้านแสงเมืองแคนจำนวน 224 คน พบว่า มีปัญหาโรคเหงือกอักเสบ ร้อยละ 72.32 และจากรายงานการตรวจสภาวะช่องปากพบว่า นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ในเขตตำบลเมืองแคน อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2551 2552 และ 2553 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีสภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 57.57, 66.66, 88.88 ตามลำดับ⁴ จะเห็นได้ว่าปัญหาโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนในเขตตำบลเมืองแคนยังคงเป็นปัญหาและเป็นปัญหาระดับโรงเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของระบบเฝ้าระวังด้านทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งการที่บุคคลจะปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องหรือไม่นั้น เกิดจากการรับรู้ในความสามารถของตนเอง หากบุคคลมีความเชื่อมั่นตัวเองสูงก็มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติพฤติกรรมการแปรงฟันที่ถูกต้อง อันจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ

สมมติฐานการวิจัย

ภายหลังการทดลองการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองเกิดการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบและการแปรงฟันที่ถูกต้อง
- 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ
- 3) ความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ
- 4) การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ
- 5) ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison Group) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ดังรูปแบบการทดลองดังนี้

$$\begin{array}{c} O_1 \text{ ————— } X \text{ ————— } O_2 \\ O_3 \text{ ————— } O_4 \end{array}$$

O_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

O_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

O_3 แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มเปรียบเทียบ

O_4 แทน การทดสอบหลังการทดลอง ของกลุ่มเปรียบเทียบ

X แทน โปรแกรมทันตสุขภาพที่ประยุกต์ใช้ ทฤษฎีความสามารถของตนเอง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 68 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้าน

แสงเมืองแคน จำนวน 36 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านยาง จำนวน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีทั้งหมด 6 ส่วน

2) เครื่องมือที่ใช้ประกอบการจัดโปรแกรมทันตสุขภาพ เรื่อง การป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทางคุณลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) เปรียบเทียบความแตกต่าง ด้วยสถิติ เชิงอนุมาน ได้แก่ Paired t-test, Independent t-test

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปทางด้านประชากร

นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.80) อาชีพของบิดาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 58.30) โดยนักเรียนพักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา (ร้อยละ 61.10)

ข้อมูลด้านการดูแลทันตสุขภาพ

นักเรียนกลุ่มทดลองมีการแปรงฟันเฉลี่ยวันละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 75.00) เมื่อมีปัญหาด้านทันตสุขภาพมักจะปรึกษาผู้ปกครอง (ร้อยละ 8.90) และมีการตรวจดูความสะอาดหลังการแปรงฟัน (ร้อยละ 72.20)

ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ

มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความรู้เรื่องโรค เหงือกอักเสบ	n	$\bar{d}$	S.D	Mean Difference	95% CI	T	p-value
กลุ่มทดลอง	36	4.30	1.36				
				4.21	3.55 ถึง 4.86	12.83	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	32	0.09	1.32				

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบผลต่างการรับรู้ ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบภายหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 2)

แทรกตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความสามารถ ตนเองในการ ป้องกันโรค เหงือกอักเสบ	n	$\bar{d}$	S.D	Mean Difference	95% CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	36	8.05	4.27				
				7.80	6.19 ถึง 9.42	9.64	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	32	0.25	1.72				

ความคาดหวังในผลของการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความคาดหวังในผลดีในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลต่างความคาดหวังในผลดีในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบภายหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนความคาดหวังในผลดีในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P -value <0.001) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ความคาดหวังใน							
ผลดีของการ	n	$\bar{d}$	S.D	Mean	95% CI	t	p-value
ป้องกันโรค							
เหงือกอักเสบ							
กลุ่มทดลอง	36	7.91	2.87				
				8.63	7.22 ถึง 10.04	12.25	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	32	-0.71	2.93				

การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบนอกจากกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P -value <0.001) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

การปฏิบัติตัว							
ในการป้องกัน	n	$\bar{d}$	S.D	Mean	95% CI	t	p-value
โรคเหงือกอักเสบ							
กลุ่มทดลอง	36	7.94	4.93				
				7.28	5.41 ถึง 9.15	7.78	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	32	0.65	2.02				

ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์

ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนคะแนนเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบภายหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยผลต่างของปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value} < 0.001$) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนคะแนนเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ปริมาณ แผ่นคราบจุลินทรีย์	n	$\bar{d}$	S.D	Mean Difference	95% CI	t	p-value
กลุ่มทดลอง	36	-2.61	0.74	-2.77	-3.04 ถึง -2.50	-20.63	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	32	0.15	0.17				

อภิปรายผล

สมมติฐานข้อที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบ

ผลการศึกษาพบว่าหลังการทดลองนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของอรกัญญา บัวพัฒน์⁵ พบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคเหงือกอักเสบมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ จากการสังเกตเวลาทำกิจกรรม พบว่านักเรียนบางคนให้ความเห็นดังนี้ “หนูภูมิใจมากค่ะ ที่ได้มาพูดเรื่องโรคเหงือกอักเสบให้เพื่อนฟัง ทำให้หนูมีความรู้เพิ่มมากขึ้นค่ะ” จากผลการศึกษา การบรรยายประกอบสไลด์ ภาพพลิกและจัดมุมทัศนศึกษาเป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้นวิธีการดังกล่าวควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้เพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเหงือกอักเสบหรือเพิ่มความรู้ในเรื่องอื่นๆในลำดับต่อไป

สมมติฐานข้อที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น หลังจากการทดลองในกลุ่มทดลองซึ่งจะทำให้เห็นว่าการเสนอตัวแบบ ในการดูแลสุขภาพช่องปาก มีผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถของตนเองนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของเวณิการ์ หล้าสระเกษและพรณี บัญชรหัตถกิจ⁶ พบว่าภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถตนเองมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ จากการสังเกตเวลาทำกิจกรรมกลุ่มพบว่านักเรียนบางคนให้ความเห็นดังนี้ “หนูสามารถเลือกขนาดแปรงสีฟันที่เหมาะสม ยาสีฟันที่ใช้มีฟลูออไรด์ และหลังจากแปรงฟันจะตรวจฟันทุกครั้งเพื่อดูความสะอาด” ทำให้เด็กรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น จึงควรจัดกิจกรรมการเสนอตัวแบบ การสาธิตการแปรงฟันที่ถูกต้อง การตรวจฟันด้วยตัวเอง ต่อไป

สมมติฐานข้อที่ 3 ความคาดหวังในผลดีของการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความคาดหวังในผลดีเพิ่มขึ้น หลังจากการทดลองในกลุ่มทดลองซึ่งจะทำให้เห็นว่า การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้เห็นตัวแบบที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคเหงือกอักเสบการแปรงฟันที่ถูกต้อง เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยน จากตัวแบบโดยตรงนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของอรกัญญา บัวพัฒน์⁵ พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความคาดหวังในผลดีของการปฏิบัติตัวมากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และจากการสังเกตเวลาทำกิจกรรมกลุ่มพบว่านักเรียนบางคนให้ความเห็นดังนี้ “เวลาที่หนูแปรงฟันแล้ว หนูจะไปส่องกระจกดูเหงือกและฟันทุกครั้งค่ะ” ทำให้เกิดความคาดหวังในผลดีของการปฏิบัติตัวเพิ่มขึ้น จึงควรมีการแสดงบทบาทสมมติ และอภิปรายกลุ่มเพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อไป

สมมติฐานข้อที่ 4 การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้น หลังจากการทดลองในกลุ่มทดลองซึ่งจะทำให้เห็นว่า การฝึกแปรงฟัน การตรวจฟันอย่างง่าย การให้กำลังใจนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของเวณิการ์ หล้าสระเกษ และพรณี บัญชรหัตถกิจ⁶ พบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีการปฏิบัติตัวมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และจากการสังเกตเวลาทำกิจกรรมกลุ่มพบว่านักเรียนบางคนให้ความเห็นดังนี้ “ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคเหงือกอักเสบ และจะเป็นตัวแทนที่ดีด้านการดูแลสุขภาพ” ทำให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบเพิ่มขึ้น จึงควรฝึกแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การตรวจฟันต่อไป

สมมติฐานข้อที่ 5 ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับโปรแกรมทันตสุขภาพจะมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงมากกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษาของอรกัญญา บัวพัฒน์⁵ พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบซึ่งมีผลทำให้สุขภาพช่องปากดีขึ้น จึงควรใช้โปรแกรมทันตสุขภาพดังกล่าวในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเหงือกอักเสบต่อไป

สรุป

หลังให้โปรแกรมทันตสุขภาพที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคเหงือกอักเสบ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลดี และการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และมีปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรจะมีจัดกิจกรรมสันทนการแทรกในช่วงของกิจกรรมและมีรางวัลอย่างเพียงพอ
- 2) ในช่วงเวลาของการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรจะมีการจัดเวลาให้เหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านขอบคุณครูและนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย ทำให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

1. กมลทิพย์ สุขสันติสกุลชัย และคณะ. *เอกสารประกอบการสอนวิชาทันตกรรมป้องกัน ครั้งที่ 5*. ขอนแก่น:โครงการตำรา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น;2551.
2. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. สถานการณ์งานส่งเสริมสุขภาพในเด็กนักเรียนประถมศึกษา. *วิทยาสารทันตสาธารณสุข* 2550;12(1).
3. *รายงานผลการสำรวจสภาวะช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2549-2550*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก;2551.
4. *รายงานการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนประถมศึกษา อำเภอราชสีห์ไศล จังหวัดศรีสะเกษ ประจำปี พ.ศ. 2553*. ราชสีห์ไศล: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอราชสีห์ไศล;2553.
5. อรกัญญา บัวพัฒน์. *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรม การแปรงฟันอย่างถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเลื่อม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น;2551.
6. เวณิการ์ หล้าสระเกษ และพรณี บุญชูหัตถกิจ. ผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการฝึกผู้นำนักเรียนเพื่อการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 2552;2(2);29-38.